

Steinar Lindvigs tanker om "Helgenen"

Prostiprest i Høvik, leder av Modums Bads institutt for sjelesorg og tidligere sjømannsprest Steinar Lindvig, ferierende i Høvåg, holdt foredrag om Gabriel Scotts "Helgenen" fra 1936 under Gabriel Scott Dagene i Høvåg kirke 31. august 2014. Han var også ansvarlig for liturgien. Her gjengir vi en redigert versjon av foredraget.

Av Steinar Lindvig.
Ærede forsamling, Scott-venner.

Først av alt vil jeg få takke Scott-selskapet for invitasjonen til å gi denne presentasjonen av Gabriel Scotts roman «Helgenen».

Jeg ble interessert i Gabriel Scott etter at jeg ble kjent i Høvåg. I 35 år har jeg hver sommer og deler av året tilbrakt i Høvåg. Allerede det første året ble jeg oppmerksom på minnesmerket utenfor kirken. Nysgjerrigheten ble ytterligere pirret ved at jeg i ti år arbeidet som sjømannsprest og i enda flere år vært engasjert i Sjømannskirken, hvor Gabriel Scotts far var ansatt i Leith og i London. Mange ganger har jeg stanset opp ved bildet av Svend Holst Jensen på Sjømannskirkens hovedkontor hvor de første sjømannsprestene er avbildet.

Romanen «Helgenen» kom i 1936. Nyttårsaften 1935 hadde Gabriel Scott fått innvilget Gyldendals Legats Stipend for 1936 pålydende kr. 5.000, som snur opp ned på Scott-familiens tilværelse for en stund. Scott vil svært gjerne tilbake til sitt kjære Dinkelsbühl, og i 1936 reiser Birgit og han og Dag. De bor igjen i det gamle tårnet, og her blir «Helgenen» til i sin helhet. Scott selv anså siden «Helgenen» for å være en av de aller beste bøkene sine, for ikke å si den beste» skriver Dahl i Biografien fra 1998. (Dahl, s. 247-48).

«Helgenen» er boken hvor Scott redegjør for sitt forhold til kirke, kristendom og tro. Arne Beisland skriver i boken om Scott i 1949 (side 146-154) at verket har et mystisk-religiøst hovedmotiv. Innledningen av Mester Eckhardt setter oss på sporet av gjennombruddet mot en større verden, om å bli rykket opp over alle engler og at «han og Gud blir ett.»

Jeg har ikke tenkt å gi en presentasjon av bokens fortelling fra begynnelsen til slutt. I stedet vil jeg gå inn på hva som er bokens hovedtema, nemlig grensesnittet mellom natur/overnaturlig, sanselig/oversanselig, materie/mysterium. På denne måten håper jeg

å vekke appetitten og nysgjerrigheten slik at den enkelte av dere enten leser boken for første gang eller tar den fram igjen. Historien og dramatikken, menneskene og deres skjebne er minst like gode i Helgenen som i andre av Scotts romaner. Boken er både dramatisk og gripende.

Metoden jeg har valgt i tilnærmingen er at jeg gjennomgår de viktigste monologene og dialogene Scott formulerer i boken. Dessuten er hovedpersonen Evens egne refleksjoner vesentlige for å forstå hans oversanselige gaver. Boken har en meget spennende historie og fortelle.

Jeg håper gjennomgangen vil hjelpe oss å forstå Gabriel Scott skal vi kalle det teologi. Jeg vil hevde at i «Helgenen» åpenbarer Gabriel Scott på en særlig måte hans syn på mennesket, tilværelsen og hans teologiske eventuelt ikke-teologiske standpunkt. Dette siste er nemlig «rosinen i pølsa». Er det noen teologi eller lære om gud i boken eller er Gabriel Scott når alt kommer til alt ateist?

Var Gabriel Scott kristen? Regnet han seg selv som kristen? Min nylig avdøde professor Jacob Jervell – jeg ser ham for meg når han tok av på forelesningene og vi fikk inntrykk av at han hadde møtt Jesus ansikt til ansikt, eller når han fikk de nytestamentlige skriftene til å lyde som evig aktuelle skrifter. Lent langt utover kateteret for å understreke sine konklusjoner. Slik overøser han Gabriel Scott med bibelske metaforer og konfesjonell kristen tenkning. Jervell har skrevet om dette i et av sine foredrag i «Gud velsigne Vårherre» Gabriel Scott som teolog? Utgitt av Scott-selskapet i 2003.

Jeg må innrømme at jeg er mer skeptisk enn min professor. Jeg mener at skal vi ta Scott på alvor må vi bruke det språk og de forestillinger han selv bruker. I min gjennomgang av passasjer i «Helgenen» mener jeg å kunne hevde at Scott om «gud» mener at han er å finne i sin skapning og fremstår sammen med sin skapning. Han er likevel ikke ateist – men en luring.

Steinar Lindvig, liturg og foredragsholder

Som påvist i brevvekslingen med Illit Grøndahl sier han uttrykt at henrykkelsen ikke er teologi – altså – lære om gud, den avslører tilværelsen helt, så det ingen hemmeligheter var, og NB! Ingen guder, bare fred og lykke. Hadde han stoppet der, hadde han gjennomført sitt prosjekt som ateist eller panteist, men han legger til «og gud» (guddom er bedre). «...bare fred og lykke, og gud (guddom er bedre)».

Gudstroen kan ingen ta fra Gabriel Scott, men det er en gud med liten «g» (guddom er bedre) og henrykkelsen er TEO-isme. Med egne ord har han også sagt: «Alt er i gud».

Jeg har gjennom 32 års prestatjeneste møtt svært få som har hatt en dogmatisk gjennomtenkt tro. Jo, de har nok kunnet istemme trosbekjennelsen, men den enkelte kristnes tro fremstår som regel fragmentarisk. I sjelesørgeriske samtaler har ofte oppgaven vært å bygge sammen fragmenter av tro til en meningsbærende bilde.

Gabriel Scott er i denne sammenheng svært reflektert og konsekvent. Hans mennskesyn, forhold til naturen og miljøet bør fremdeles være pen-

sum i alle våre kirker og menigheter. Kirkekritikken hans er både interessant, bitende og viktig. Scotts kritikk er bitende og han må også tåle systematisk kritikk. Det var Martin Luther som lærte oss nettopp dette: Kirken må alltid være under kritikk og reformasjon. Scott er derfor en markant bidragsyter for kristenlivet både på her på Sørlandet og i Norge for øvrig. Skulle gjerne hørt ham på Kirkemøtet! En scene fra boken som jeg garantert kommer til å ta med meg er fra bokens siste side. Det er juledag. Even har kledd seg til høytid og sitter i kirkebenken:

«Salmesangen løftet seg omkring, det løste så lint opp for ham, han trakk seg litt lenger inn i stolen for å skjule bevegelsen sin. Det var så vakkert, syntes han, det grep ham like i hjerteroten, så det gjorde rent vondt i brystet. Han merket at gråten sprengte på, alterblussene ble så store, øynene fløt over av vann – det brøt lyset i tusen små stråler og strødde det ut over alt som var. Det vakte et minne hos ham, den natten for lenge siden, da trær og busker lyste i mørket, og plutselig sprang det et bilde opp i ham – det tynne, glødende blomsterbegeret med det lille insektet oppi. Det lå tålmodig og stille på bunnen, det kjente at dets time var kommet og gav seg villig inn under loven og beredte seg til å dø. Nesten uten å vite om det bøyde han hodet fram mot panelet og trakk benene inn under seg likesom insektet hadde gjort. Enda kunne han skimte blomsten, den glødet en tid mot øyet hans mens den langsomt fløt sammen med mørket inntil den slokket stille ut...»

Vakrere har ingen beskrevet døden. Jeg kommer garantert til å legge dette bildet blant gode ting å si i fremtidige begravelser.

Takk for oppmerksomheten.

(Hele talen vil senere bli lagt ut i sin helhet på Scott.no).

Kirsten og Thor Einar Hanisch

Musikere under gudstjenesten var Jenny Zithulele Haugen, cello. Gabriela Csepregi, solosang. Kirsti Pedersen Haugen (utenfor bildet) spilte piano/orgel

Jan og May Scott (til høyre) og Helge og Ingrid Scott var tilstede på Scott-dagene her utenfor Høvåg kirke sammen med lederen Anders Bjørnholmen.

OPPFORDRING! For rask kommunikasjon med Selskabets 469 medlemmer om nye arrangementer m.v., mail da inn din e-postadresse til Peer Rødal Haugen, post@peers.no